Raadsvoorstel

Onderwerp	aanvraag vangnetuitkering 2020
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	14 juni 2021
Datum raadsvergadering	21 juni 2021
Zaaknummer	41951-2021:482731
Steller	Andries Weistra
Portefeuillehouder(s)	Erich Wünker
Medeverantwoordelijke(n)	n.v.t.

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	In juni 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met de genomen maatregelen voor de aanvraag 'Vangnetuitkering Participatiewet 2019'
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** In te stemmen met de genomen maatregelen zoals verwoord in het aanvraagformulier VU 2020 uitgebreid verzoek.
Samenvatting	Over het jaar 2020 is er sprake van een tekort op het budget waaruit wij de inkomensvoorziening bekostigen van inwoners die een uitkering op grond van de Participatiewet (BUIG) ontvangen. Dit tekort bedraagt € 2.076.352. Gezien de hoogte van dit tekort doen we een beroep op de vangnetuitkering 2020, waarbij we voor een maximaal bedrag van € 349.297 gecompenseerd kunnen worden door het Rijk. Om aanspraak te kunnen maken op deze compensatie is het noodzakelijk dat de gemeenteraad instemt met de genomen maatregelen die een bijdrage hebben geleverd om het tekort op het BUIG-budget te reduceren. Zonder de instemming van de raad zal de aanvraag van de vangnetuitkering worden afgewezen. De genomen maatregelen zijn beschreven in het document 'aanvraagformulier VU 2020 uitgebreid verzoek'.
Bijlage(n)	aanvraagformulier VU 2020 uitgebreid verzoek
AVG	n.v.t.

TOELICHTING

Inleiding

Met dit voorstel wordt de raad gevraagd in te stemmen met de genomen maatregelen in 2020 die een bijdrage hebben geleverd aan de tekortreductie van het BUIG-budget.

Zoals u verderop in dit voorstel en in de bijlage kunt lezen hebben we de afgelopen jaren samen met de inzet van Afeer een aanzienlijke terugloop kunnen realiseren in het aantal bijstandsuitkeringen.

In de jaren 2015 en 2016 is ons uitkeringsbestand met bijna 100 uitkeringen gestegen. Vanaf 2017 tot en met 2020 zijn wij er in geslaagd het aantal bijstandsuitkeringen met 156 terug te brengen. Daarvoor is heel hard gewerkt en gezien de complexe (arbeidsmarkt) situatie in onze regio is dat een prima resultaat.

Dat het tekort in onze gemeente op het BUIG-budget toch aanzienlijk is toegenomen, is te verklaren door de negatieve gevolgen van het in 2017 ingevoerde nieuwe verdeelmodel (BUIG). Het BUIG-budget dat wij ontvangen is vanaf 2017 ieder jaar naar beneden bijgesteld. Voor het jaar 2020 is de BUIG voor het eerst sinds jaren weer positief bijgesteld, echter is dit nog steeds onvoldoende om het aantal uitkeringen te kunnen bekostigen. Deze situatie maakt dat we al een aantal jaren een aanvraag vangnetuitkering indienen bij het ministerie om gecompenseerd te worden in het tekort.

De ontwikkeling van het BUIG-budget in de gemeente Oldambt doet op geen enkele manier recht aan de lokale situatie. Als gemeente worden we onevenredig hard getroffen en ook benadeeld door de gevolgen van dit verdeelmodel. Daarbij doet het ook geen enkel recht aan de behaalde resultaten over de afgelopen jaren en in het bijzonder het jaar 2020 waarin we werden geconfronteerd met de gevolgen van de coronacrisis.

Motivatie

Gemeenten ontvangen jaarlijks van het ministerie van SZW een budget voor de betaling van bijstandsuitkeringen.

<u>Procedure bij een tekort op de BUIG</u>
Van gemeenten wordt verwacht dat zij met het toegekende budget de kosten van bijstandsverlening aan inwoners kunnen betalen. Als gemeenten toch worden geconfronteerd met een tekort bestaat, onder voorwaarden, de mogelijkheid om bij het ministerie een beroep te doen op de vangnetuitkering. Over het jaar 2020 hebben we een tekort op de BUIG waardoor we, evenals over het jaar 2017, 2018 en 2019 een beroep gaan doen op deze regeling. Het tekort op de BUIG komt ten laste van de algemene middelen. Door de vangnetuitkering wordt het tekort voor een gedeelte gecompenseerd.

Bij het indienen van een aanvraag op grond van de vangnetuitkering moet het college verklaren dat zij in het jaar van het te verwachten tekort tot aan het moment van besluitvorming door de raad (i.c. 2020 tot juni 2021) maatregelen heeft genomen om het tekort terug te dringen. De raad dient in te stemmen met deze genomen maatregelen. Zonder de instemming van de raad bestaat er geen recht op een vergoeding via deze regeling.

Om in aanmerking te komen voor een vangnetuitkering dient de gemeente een aanvraag in te dienen bij de onafhankelijke Toetsingscommissie Vangnet Participatiewet (hierna: TC). De aanvraag voor een vangnetuitkering over 2020 moet uiterlijk 15 augustus 2021 bij de TC zijn ingediend en moet voldoen aan een aantal voorwaarden die zijn beschreven in het ‘Aanvraagformulier VU 2020 uitgebreid verzoek’. Dit betreft een vast format en is leidend in de beoordeling van de TC. Na beoordeling adviseert de TC vervolgens de minister van SZW. De minister neemt in beginsel het advies van de TC over. Hiervan krijgen gemeenten eind 2021-begin 2022 bericht.

<u>Betrokkenheid van de gemeenteraad</u>
In de aanvraag verklaart het college “dat het maatregelen heeft getroffen om te komen tot tekortreductie”. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Met de instemming van de gemeenteraad stelt de gemeenteraad vast dat het college inzicht heeft gegeven in de maatregelen die zijn getroffen om het tekort te reduceren. De instemming heeft geen betrekking op het inhoudelijk oordeel dat de gemeenteraad eventueel over de maatregelen van het college heeft.

De gemeenteraad hoeft het dus niet eens te zijn met de maatregelen.

Toetsingskader SZW
De toetsingscommissie van SZW spreekt geen oordeel uit over de door de gemeente genomen maatregelen. Deze toets is immers voorbehouden aan de raad. Ook schrijft de toetsingscommissie SZW niet voor op welke wijze en op welk moment het college de raad moet vragen om instemming. Voorwaarde is wel dat de aanvraag bij het ministerie voor 15 augustus 2021 ingediend moet zijn.

Eigen aandeel gemeente en verwachte uitkering
Het tekort op de BUIG ad € 2.076.352 wordt slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de vangnetuitkering. Hiervoor geldt de onderstaande rekenmethodiek van het ministerie.

BUIG-budget	€ 18.370.133	
Uitgaven	€ 20.446.465	
Tekort		€ 2.076.352
Aandeel tekort 7.5% over 18.370.133		€ 1.377.758
Restant tekort		€ 698.594
Tegemoetkoming 50% (698.594)		€ 349.297

Op basis van de realisatiecijfers over het jaar 2020 verwachten we een tegemoetkoming op grond van de vangnetuitkering van € 349.297. Opgemerkt wordt dat het indienen van een aanvraag om in aanmerking te komen voor de vangnetuitkering niet automatisch betekent dat deze uitkering ook wordt toegekend. Indien de aanvraag wordt gehonoreerd zal uitbetaling plaatsvinden aan het einde van 2021 of in het begin van 2022. In de jaarrekening 2020 is al wel rekening gehouden met deze tegemoetkoming.

Genomen maatregelen in 2020
Voor de genomen maatregelen om het tekort terug te dringen verwijzen wij u graag naar het bijgevoegde Aanvraagformulier VU 2020. Hierin wordt uitvoerig, conform een verplicht format, ingegaan op de ingezette acties om enerzijds de uitgaven te beperken en om anderzijds de inkomsten te optimaliseren.

Toekenning en verdeling BUIG-budget
Het Ministerie van SZW stelt jaarlijks in haar eigen begroting het macrobudget vast en hanteert een verdeelmodel om tot een budget per gemeente te kunnen komen. Vanaf het kalenderjaar 2017 wordt effectief met een hernieuwd verdeelmodel gewerkt. Dit heeft voor onze gemeente aanzienlijk negatieve gevolgen.

Bij tekorten op het BUIG-budget spelen twee zaken een rol: de hoogte van het macrobudget en het verdeelmodel. Tijdens het VNG-congres (zomer 2017) riepen gemeenten het kabinet al op adequate bijstandsfinanciering te regelen en financiële tekorten op de uitvoering te repareren. Het tekort op het macrobudget vinden gemeenten onacceptabel. Een ander punt waarop de VNG wijst, is dat tekorten voor een aantal gemeenten nog forser uitpakken door het ingevoerde verdeelmodel. Zoals gezegd is hiervan sprake voor de gemeente Oldambt.

Inmiddels is de discussie omtrent de verdeling van de BUIG gelden breder getrokken en wel voor het gehele sociale domein. Het rijk en de VNG hebben in het voorjaar van 2018 afgesproken om toe te werken naar een nieuwe verdeling van middelen voor het sociaal domein in het gemeentefonds. Zoals bekend pakt dit verdeelmodel eveneens zeer negatief uit voor de gemeente Oldambt en heeft de VNG de minister gevraagd om meer oog te hebben voor de regionale en lokale omstandigheden.

De consequenties van het verdeelmodel (BUIG) voor de gemeente Oldambt
De gemeente Oldambt heeft sinds 2014 ervaring met het beroep (moeten) doen op de vangnetregeling. Voor het jaar 2014 is de aanvraag gehonoreerd voor een bedrag van € 168.311. Voor het jaar 2015 werd de ‘drempel’ van meer dan 5% overschrijding net niet bereikt en kon er geen aansprak worden gemaakt op de vangnetregeling. Voor 2016 hebben we geen aanvraag ingediend omdat het tekort slechts een paar honderd euro de drempel van 5% te boven ging (inspanning en kosten voor het opstellen van de aanvraag wogen niet op tegen de zeer geringe baten). Voor 2017, 2018 en 2019 hebben wij met succes een aanvraag ingediend.

Dalende budgetten

Als we kijken naar de ontwikkeling van de hoogte van het BUIG-budget, dan zien we tot 2020 de volgende sterk dalende lijn.

Ontwikkeling BUIG-budget

2015	€ 18.807.853
2016	€ 18.944.255
2017	€ 17.880.286
2018	€ 17.677.643
2019	€ 16.596.511
2020	€ 18.370.113

Allereerst is in 2017 het budget met meer dan ruim 1 miljoen euro verlaagd als gevolg van het nieuwe landelijke verdeelsysteem. Ook in 2019 zien we wederom een daling van de BUIG met meer dan € 1.1. mln. ten opzichte van 2018. Om dat alleen al op te kunnen vangen, zou het bijstandsbestand op 1 januari 2019 met ongeveer 100 uitkeringen verlaagd moeten worden om een besparing van € 1.1 mln. te realiseren. In 2020 zien we voor het eerst sinds 2016 weer een stijging van de BUIG.

Met de ingezette maatregelen om het aantal uitkeringen terug te brengen hebben we de afgelopen jaren een aanzienlijke bestandsreductie kunnen realiseren. Zoals uit onderstaand overzicht blijkt is het aantal bijstandsuitkeringen vanaf 2017 continu afgenomen. Ook in 2020 is ondanks de coronacrisis het aantal uitkeringen gedaald.

Ontwikkeling klantenbestand **(aantal huishoudens met een uitkering)**

Per 1 januari 2015	1425
Per 1 januari 2016	1467
Per 1 januari 2017	1520
Per 1 januari 2018	1499
Per 1 januari 2019	1431
Per 1 januari 2020	1390
Per 1 januari 2021	1364

Toename van de kosten

Alhoewel de BUIG-uitkering aan de gemeente Oldambt in 2020 voor het eerst sinds 2016 weer is toegenomen is het budget onvoldoende om alle uitkeringen te kunnen bekostigen. Allereerst is er sprake van een jaarlijkse indexatie van de hoogte van bijstandsuitkeringen. De uitkering voor een alleenstaande is in 2020 op jaarbasis met € 1.080,- gestegen ten opzichte van de bijstandsnorm in 2015. Voor een echtpaar is dat 1.500,-. Daarnaast moeten we de loonkostensubsidies voor werknemers met een arbeidsbeperking betalen uit de BUIG. In 2020 bedroegen de kosten voor loonkostensubsidies € 817.741.

loonkostensubsidie	2017	2018	2019	2020
uitgaven BUIG	99.941	321.561	517.911	817.741

De afgelopen jaren hebben we flink ingezet op activiteiten (werk) om het aantal uitkeringen te verlagen. Daarin zijn we in samenwerking met Afeer goed geslaagd. Voor het vierde jaar op rij is het aantal uitkeringen afgenomen. Ondanks de coronacrisis is het in 2020 gelukt het aantal uitkeringen wederom re reduceren. De conclusie is gerechtvaardigd dat de ontwikkeling van het BUIG-budget vanaf 2017 geen recht doet aan de lokale situatie in Oldambt waardoor we jaarlijks geconfronteerd worden met een tekort.

Vangnetuitkering 2021

De ontwikkeling van het BUIG-budget (positieve bijstelling in 2021) in combinatie met de afname van het aantal uitkeringen maakt dat we mogelijk over het jaar 2021 geen beroep meer hoeven te doen op de vangnetuitkering doordat ons tekort niet meer boven de drempel van het eigen risico uitkomt. De definitieve budgetten worden pas in oktober 2020 door het ministerie vastgesteld en kunnen dus nog wijzigen. Daarnaast kan het beëindigen van de steunmaatregelen in het kader van corona leiden tot een toename van het aantal bijstandsaanvragen.

Betrokkenheid (externe) partners

Niet van toepassing

Consequenties

Niet van toepassing

Vervolg

Het tekort op het BUIG-budget is vastgesteld op basis van de jaarrekening over 2020. Voor 15 augustus 2021 zal het Aanvraagformulier Vangnetregeling ingediend worden bij de Toetsingscommissie SZW.

Winschoten, 18 mei 2021

Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 mei 2021

Besluit

In te stemmen met de genomen maatregelen zoals verwoord in het aanvraagformulier VU 2020 uitgebreid verzoek.

Datum raadsvergadering
21 juni 2021

Onderwerp
aanvraag vangnetuitkering 2020

Agendapunt

Winschoten, 21 juni 2021

De raad van de gemeente Oldambt,

Zaaknummer
41951-2021:482731

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter